

Posuzování stavebních výrobků

Posuzování stavebních výrobků vychází ze zákona č. 22/1997 Sb. o technických požadavcích na výrobky. Tento zákon vysvětluje mimo jiné základní pojmy, jako jsou např. výrobce, distributor, dovozce, uvedení výrobku na trh, uvedení výrobku do provozu, dále vyjmenovává technické předpisy a normy včetně způsobu jejich tvorby a vydávání (právní předpisy, české technické normy, evropské technické normy). Rovněž vysvětluje a popisuje termíny jako certifikace, autorizace, notifikace, posuzování shody a další.

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE A POJMY

Stavební výrobek – každý výrobek nebo sestava určená pro trvale zabudování do stavby.

Stanovený stavební výrobek – každý výrobek nebo sestava určená pro trvale zabudování do stavby, který svými vlastnostmi může ovlivnit alespoň jeden ze základních požadavků na stavby, kterými jsou:

1. Mechanická odolnost a stabilita
2. Požární bezpečnost
3. Hygiena, ochrana zdraví a životního prostředí
4. Bezpečnost a přístupnost při užívání
5. Ochrana proti hluku
6. Úspora energie a tepla
7. Udržitelné využívání přírodních zdrojů

2. POSTUPY POSUZOVÁNÍ

Při posuzování shody stanovených stavebních výrobků se postupuje podle:

- Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 305/2011 (zkráceně nařízení CPR), kterým se stanoví harmonizované podmínky pro uvádění stavebních výrobků na trh – zjednodušeně „evropský postup posuzování“.
- Nařízení vlády 163/2002 (v platném znění), kterým se stanoví technické požadavky na vybrané stavební výrobky – zjednodušeně „národní postup posuzování“.

3. EVROPSKÝ POSTUP POSUZOVÁNÍ (POSUZOVÁNÍ A OVĚŘOVÁNÍ STÁLOSTI VLASTNOSTÍ)

Dle nařízení CPR jsou systémy (způsoby) prokazování a ověřování stálosti vlastností stavebních výrobků následující:

3.1. Systém 1+, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce musí:

- zavést, provozovat a udržovat systém řízení výroby v místě výroby v rozsahu požadovaném technickou specifikací,
- v pravidelných intervalech, stanovených technickou specifikací, provádět zkoušky určených vlastností výrobků na základě zpracovaného plánu zkoušek.

Oznámený subjekt (notifikovaná osoba – certifikační orgán) provádí:

- zkoušky typu výrobku (včetně odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (hEN, ETA),
- počáteční inspekci a posouzení systému řízení výroby ve výrobním závodě (v místě výroby) průběžný dozor v rozsahu prověřovacích zkoušek vzorků výrobku a posouzení systému řízení výroby

Výstupem z posuzování je Osvědčení o stálosti vlastností (Certificate of constancy of performance).

3.2. Systém 1, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce musí:

- zavést, provozovat a udržovat systém řízení výroby v místě výroby v rozsahu požadovaném technickou specifikací,
- v pravidelných intervalech, stanovených technickou specifikací, provádět zkoušky určených vlastností výrobků na základě zpracovaného plánu zkoušek.



Ilustrační obrázek

Oznámený subjekt provádí:

- zkoušky typu výrobku (včetně odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (hEN, ETA),
- počáteční inspekci a posouzení systému řízení výroby ve výrobním závodě (v místě výroby),
- průběžný dozor v rozsahu posouzení systému řízení výroby.

Výstupem z posuzování je Osvědčení o stálosti vlastností (Certificate of constancy of performance).

3.3. Systém 2+, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce musí:

- provést, nebo nechat provést zkoušky typu výrobku (včetně odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (hEN, ETA),
- zavést, provozovat a udržovat systém řízení výroby v místě výroby v rozsahu požadovaném technickou specifikací,
- v pravidelných intervalech, stanovených technickou specifikací, provádět zkoušky určených vlastností výrobků na základě zpracovaného plánu zkoušek.

Oznámený subjekt provádí:

- počáteční inspekci a posouzení systému řízení výroby ve výrobním závodě (v místě výroby),
- průběžný dozor v rozsahu posouzení systému řízení výroby.

Výstupem z posuzování je Osvědčení o shodě řízení výroby (Certificate of conformity of the factory production control).

3.4. Systém 3, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce musí:

- zavést, provozovat a udržovat systém řízení výroby v místě výroby v rozsahu požadovaném technickou specifikací.

Oznámená zkušební laboratoř provede:

- zkoušky typu výrobku (včetně odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (hEN, ETA)

Výstupem z posuzování je Protokol o posouzení vlastností (Report on the assessment of performance).

3.5. Systém 4, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce musí:

- provést zkoušky typu výrobku (vč. odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (hEN, ETA),
- zavést, provozovat a udržovat systém řízení výroby v místě výroby v rozsahu požadovaném technickou specifikací.

Oznámený subjekt (certifikační orgán) nevykonává žádnou činnost.

3.6. Harmonizovaná technická specifikace

V rámci evropského systému jsou stanovené stavební výrobky posuzovány s ohledem na požadavky stanovené v harmonizované technické specifikaci, tj. v harmonizované EN (hEN) nebo v EAD „Evropský dokument pro posuzování“ (European Assessment Document).

3.6.1. Harmonizovaná evropská norma (hEN)

Harmonizovaná evropská norma – evropská norma, která byla vypracována jedním z evropských normalizačních orgánů (zpravidla CEN – evropský výbor pro normalizaci) jako technická specifikace pro posuzování a byla Evropskou komisí zveřejněna jako harmonizovaná v Úředním věstníku Evropské unie.

Každá takto přijatá hEN obsahuje přílohu ZA, ve které jsou mimo jiné:

- základní informace o posuzovaných charakteristikách (vlastnostech) výrobku, jeho deklarovaných úrovních a třídách,
- systém(y) prokazování shody (1+, 1, 2+, 3, 4) v závislosti na určeném použití výrobku,
- úkoly výrobce a oznámeného subjektu (notifikované osoby) v rámci posuzování,
- návod na vypracování Prohlášení o vlastnostech a příklad CE označení,

dále každá hEN obsahuje:

- požadavky na výrobky (deklarované úrovně),
- zkušební metody, způsob hodnocení a odběr vzorků příp. odkazy na ně,
- hodnocení shody (zpravidla s detailními informacemi o počátečním zkoušení typu a systému řízení výroby u výrobce).

V případě existence hEN je výrobce povinen posoudit/nechat posoudit výrobek oznámeným subjektem, vystavit prohlášení o vlastnostech a připojit označení CE.

3.6.2. Evropské technické posouzení (ETA)

ETA „Evropské technické posouzení“ (European Technical Assessment) se vypracuje na žádost výrobce na výrobky, pro něž se nevztahuje hEN. ETA vypracovává subjekt pro technické posuzování (TAB).

Podkladem pro vypracování ETA je EAD „Evropský dokument pro posuzování“ (European Assessment Document), příp. ETAG „Průvodce pro zpracování technického posouzení“ (European Technical Assessment Guideline). EAD, příp. ETAG schvaluje Evropská organizace pro technické posuzování (EOTA). Seznam vydaných EAD, příp. ETAG je pro jednotlivé výrobky k dispozici na webových stránkách EOTA.

ETA „Evropské technické posouzení“ obsahuje podobné informace a údaje o výrobku obdobně jako hEN, je vydáno pro konkrétního výrobce a jeho platnost není časově omezená, pokud nedošlo ke změně podmínek, za kterých bylo ETA vydáno (změna technické specifikace výrobku, změna technologie výroby, používaných materiálů, aj.). Seznam všech vydaných ETA zveřejňuje Evropská organizace pro technické posuzování (EOTA) na adrese <http://www.eota.eu/>.

ETA je dobrovolná cesta k získání označení CE v případech kdy neexistuje hEN nebo výrobek není pokryt hEN. S výjimkou systému prokazování shody 3 a 4 ETA není finálním dokumentem posouzení. V systémech 1+, 1 a 2+ pak ještě následuje certifikace oznámeným subjektem.

3.7. Dokumenty vystavené výrobcem

Na výrobky posouzené podle hEN, nebo podle ETA výrobce:

- vypracuje Prohlášení o vlastnostech dle zásad uvedených v čl. 6, CPR v platném znění (příloha III nahrazena Nařízením komise v přenesené pravomoci (EU) č. 568/2014 Sb.),
- připojí na výrobek, příp. uvede na jeho technické dokumentaci označení CE dle obecných zásad uvedených v čl. 8 a 9 CPR.

4. NÁRODNÍ POSTUP POSUZOVÁNÍ (POSUZOVÁNÍ SHODY)

Technické požadavky na vybrané stavební výrobky jsou stanoveny v Nařízení vlády č. 163/2002 Sb. v platném znění. Dle tohoto nařízení jsou postupy posuzování shody následující:

4.1. Certifikace výrobku dle § 5, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce nebo dovozce (případně distributor):

- poskytne autorizované osobě/certifikačnímu orgánu své identifikační údaje (v případě dovozce rovněž údaje o výrobcu a místě výroby), technickou dokumentaci a vzorky výrobku,
- zajišťuje a udržuje takový systém řízení výroby, příp. takový způsob kontroly výrobku při dovozu, aby všechny výrobky, které uvádí na trh, splňovaly požadavky stanovené technickou specifikací.

Autorizovaná osoba (certifikační orgán):

- provede počáteční zkoušky typu výrobku (včetně odběru zkušebních vzorků) v rozsahu daném technickou specifikací pro daný výrobek (ČSN nebo STO),
- provede počáteční prověrku v místě výroby, u dovážených výrobků posouzení způsobu kontroly výrobku u dovozce,
- provádí nejméně jedenkrát za 12 měsíců dohled nad řádným fungováním systému řízení výroby (u dovozce dohled nad řádným fungováním kontroly výrobku), odebírá zkušební vzorky výrobku, provádí jejich zkoušky a posuzuje, zda vlastnosti výrobku odpovídají deklarovaným požadavkům.

Výstupem z posuzování je Certifikát výrobku dle § 5, vydaný autorizovanou osobou.

4.2. Certifikace výrobku bez zkoušek při dohledu dle § 5a, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce nebo dovozce má úkoly stejné jako v případě certifikace výrobku dle § 5. Autorizovaná osoba (certifikační orgán) provádí stejné činnosti jako v případě certifikace výrobku dle § 5 s tím rozdílem, že při pravidelných dohledech neodebírá zkušební vzorky výrobku a neprovádí jejich zkoušky. Výstupem z posuzování je Certifikát výrobku dle § 5a, vydaný autorizovanou osobou.

4.3. Posouzení systému řízení výroby dle § 6, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce nebo dovozce:

- provede nebo nechá provést počáteční zkoušky typu výrobku a vyhodnotí, zda výrobek odpovídá požadavkům uvedeným v technické dokumentaci (ČSN, STO...),
- zajistí technickou dokumentaci výrobku,
- zajišťuje a udržuje takový systém řízení výroby, aby všechny výrobky, které uvádí na trh, splňovaly požadavky stanovené technickou specifikací, u dovážených výrobků musí dovozce zajistit posouzení systému řízení výroby v místě výroby.

Autorizovaná osoba (certifikační orgán):

- provede počáteční prověrku v místě výroby a posouzení systému řízení výroby,
- provádí nejméně jedenkrát za 12 měsíců dohled nad řádným fungováním systému řízení výroby.

Výstupem z posuzování je Certifikát systému řízení výroby, vydaný autorizovanou osobou. V případě, kdy dovozce nezajistí autorizované

osobě možnost provedení počáteční prověrky v místě výroby a posouzení systému řízení výroby u výrobce, provádí se posouzení výrobku postupem dle § 5.

4.4. Ověření shody dle § 7, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce nebo dovozce:

- zajistí u autorizované osoby provedení počáteční zkoušky typu výrobku (na vzorku),
- zajistí technickou dokumentaci výrobku,
- zajišťuje a udržuje takový systém řízení výroby, příp. takový způsob kontroly výrobku při dovozu, aby všechny výrobky, které uvádí na trh, splňovaly požadavky stanovené technickou specifikací.

Autorizovaná osoba (certifikační orgán):

- provede počáteční zkoušky typu a posoudí, zda odpovídá požadované (deklarované) technické specifikaci (určeným normám, technickým předpisům, nebo stavebnímu technickému osvědčení); o výsledcích zkoušek a jejich posouzení vystaví protokol s uvedením doby platnosti.

Výstupem z posuzování je Protokol o počáteční zkoušce typu výrobku, vydaný autorizovanou laboratoří.

4.5. Posouzení shody výrobcem dle § 8, v jehož rámci jsou úkoly následující:

Výrobce nebo dovozce:

- provede, nebo nechá provést počáteční zkoušky typu výrobku (na vzorku) a posoudí, zda typ výrobku odpovídá požadované (deklarované) technické specifikaci (určeným normám, technickým předpisům, nebo stavebnímu technickému osvědčení),
- zajistí technickou dokumentaci výrobku,
- zajišťuje a udržuje takový systém řízení výroby, příp. takový způsob kontroly výrobku při dovozu, aby všechny výrobky, které uvádí na trh, splňovaly požadavky stanovené technickou specifikací.

Výstupem z posuzování je doklad (zpráva, protokol) o posouzení typu výrobku, vydaný výrobcem nebo dovozcem. V případech kdy na výrobek neexistuje určená norma nebo tato zcela nepokrývá posuzovaný výrobek, vypracuje autorizovaná osoba stavební technické osvědčení. V případě, kdy dovozce není schopen zajistit splnění předchozích požadavků, provede se postup posouzení dle § 7.

4.6. Posouzení shody při kusové výrobě dle § 9, v jehož rámci výrobce zajistí posouzení jedním z následujících postupů:

- u výrobků dodávaných na trh v souladu s určenými normami posoudí, zda výrobek odpovídá těmto normám a pořídí doklad o tomto posouzení,
- u výrobků, jehož vlastnosti nejsou v souladu s určenými normami, nebo pokud normy, nebo technické předpisy, nekonkretizují základní požadavky s ohledem na použití výrobků ve stavbě, zajistí u autorizované osoby posouzení technické dokumentace a vystavení Stavebního technického osvědčení (STO). Následně výrobce posoudí, zda výrobek odpovídá STO a pořídí doklad o tomto posouzení.

Výstupem z posuzování je doklad (zpráva, protokol) o posouzení výrobku, vydaný výrobcem.

4.7. Výrobní skupiny a technické návody

Při „národním“ postupu posuzování shody se vychází z přílohy 2, Nařízení vlády č. 163/2002 Sb. v platném znění, v němž jsou vybrané stavební výrobky rozděleny do 12 výrobních skupin (a dále podskupin), k nimž je přiřazen předepsaný postup posouzení shody. Na podkladě této přílohy byly speciálními pracovními skupinami zpracovány tzv. Technické návody (TN), které slouží jako podklad pro posuzování. V TN je mimo jiné uvedeno:

- výrobní skupina/podskupina a číslo technického návodu (vychází z přílohy 2 NV 163/2002 Sb.),

- vymezení způsobu použití výrobku ve stavbě,
- základní požadavky a vymezení sledovaných vlastností s uvedením určených norem,
- podklady pro zpracování STO (odkazy na technické normy a předpisy, které nejsou určenými),
- způsob vzorkování (způsob odběru zkušebních vzorků, výběr reprezentantů, aj.),
- požadavky na technickou dokumentaci,
- vymezení sledovaných vlastností a způsobu jejich posouzení (zkušební postup, počty zkušebních vzorků,
- požadavky na posouzení systému řízení výroby u výrobce a způsobu kontroly výrobku u dovozce,
- postup posuzování shody,
- zpracovatel a datum poslední aktualizace (min. 1 x ročně).

4.8. Technická specifikace pro posuzování

V rámci „národního“ postupu posuzování jsou stanovené stavební výrobky posuzovány s ohledem na požadavky určené normy, nebo na podkladě vydaného Stavebního technického osvědčení (STO).

4.8.1. Určená norma

ČSN příp. ČSN EN norma, která byla schválena ÚNMZ a vyhlášena ve Věstníku UNMZ jako technická specifikace pro posuzování. Určená norma zpravidla obsahuje mimo jiné:

- základní informace o posuzovaných charakteristikách (vlastnostech) výrobku,
- požadavky na výrobky (deklarované úrovně),
- zkušební metody, způsob hodnocení a odběr vzorků,
- příp. požadavky na systém řízení výroby u výrobce,
- v případě, kdy požadavky na systém řízení výroby nejsou v určené normě stanoveny, musí splňovat požadavky přílohy 3, NV 163/2002 Sb.

4.8.2. Stavební technické osvědčení (STO)

Stavební technické osvědčení (STO) vydává Autorizovaná osoba v případě, kdy vlastnosti stanoveného stavebního výrobku nejsou pokryty určenými normami, nebo pokud normy, nebo technické předpisy, nekonkretizují základní požadavky s ohledem na použití výrobků ve stavbě. Postup pro zpracování a vydání STO se řídí dle § 3, NV 163/2002 Sb. STO obsahuje mimo jiné:

- identifikační údaje o výrobcí/dovozci,
- identifikaci a popis výrobku,
- vymezení způsobu použití ve stavbě vč. případných omezení,
- přehled použitých technických podkladů a podkladů předložených žadatelem,
- údaje o technických vlastnostech výrobku, způsobu posouzení a deklarovaných úrovních,
- požadavky na systém řízení výroby v místě výroby, příp. způsobu kontroly výrobku u dovozce,
- údaje o době platnosti STO.

4.9. Dokumenty vystavené výrobcem nebo dovozcem

Na výrobky posouzené podle určených norem, nebo podle STO výrobce příp. dovozce:

- vypracuje v českém jazyce „Prohlášení o shodě“ dle zásad uvedených v § 13, NV 163/2002, ve znění nařízení vlády č. 312/2005 Sb. a č. 215/2016 Sb. které poskytne uživatelům stavebních výrobků v tištěné podobě, nebo na internetových stránkách.

Pozn.: Přednáška byla prezentována na konferenci Trendy ve svařování ocelových konstrukcí (19. – 21. 2. 2020).

Ing. Stanislav Zrza, IWE/EWE

zrza@tzus.cz

**Technický a zkušební ústav stavební
Praha, s.p. – pobočka Ostrava**

Nový zákon o stavebních výrobcích a jejich použití do staveb by měl vstoupit v účinnost 1. ledna 2022

O doplňující rozhovor jsme požádali autora článku, Stanislava Zrzu z ostravské pobočky Technického a zkušebního ústavu stavebního Praha, s.p.

Chápu to dobře, že pojem Posuzování stavebních výrobků a Uvádění stavebních výrobků na trh je výrazně odlišný pojem?

Samozřejmě, jde o odlišné pojmy... Posuzování shody stavebního výrobku (SV) je proces, ve kterém se ověřuje, zda vlastnosti výrobků odpovídají vlastnostem deklarovaným výrobcem nebo technickým specifikacím (normám) a zda je systém řízení výroby nastaven tak, aby tyto vlastnosti byly v procesu výroby a skladování dodrženy. Uvádění výrobku na trh je podle definice zákona 22: první dodání výrobku na trh v rámci obchodní činnosti, kterým se rozumí předání nebo nabídnutí k předání výrobku nebo převod vlastnického práva k výrobku za účelem distribuce, používání nebo spotřeby na trhu Evropské unie.

Chystá se v tomto směru nějaká novela zákona č. 22/1997 Sb. či Nařízení vlády (NV) 163/2002?

Novely uvedených předpisů se nepřipravují, připravuje se nový zákon o stavebních výrobcích a jejich použití do staveb, zákon by měl vstoupit v účinnost 1. ledna 2022.

Zákon 22 je o technických požadavcích na výrobky a netýká se pouze SV, požadavky na posuzování shody pak upřesňují jednotlivá nařízení vlády, pro výrobky je to NV 163. Zákon 22 a NV 163 stanovují požadavky, na tzv. stanovené SV při uvedení na trh v ČR.

Požadavky se stanovují z důvodů ochrany oprávněného zájmu nebo ochrany spotřebitele. I v souvislosti s novým zákonem o SV a jejich použití do staveb lze předpokládat novelu zákona 22 a samozřejmě bude zrušeno NV 163.

Vyjmutí SV ze zákona 22 má za cíl zabezpečit kvalitní a bezpečné stavby v ČR. Návrh nového zákona stanovuje navíc požadavky pro použití SV do staveb a rozšiřuje pravomoci ČOI – upřesnění podmínek pro dozor nad výrobky dodávanými přímo na stavbu nebo skladovacích prostor pro potřeby stavby.



Ilustrační obrázek



Ing. Stanislav Zrza (7. 4. 1963)

Vystudoval Střední odborné učiliště NHKG, čtyřletý učební obor s maturitou „tvářením kovů“. Následně nastoupil na vysokoškolské studium na VŠB Ostrava (zaměření Nauka o kovech – materiálové inženýrství). Aktuálně pracuje v Technickém a zkušebním ústavu stavebního Praha, s.p. – pobočka Ostrava. Zde je vedoucí posuzovatel certifikačního orgánu na výrobky (COV), inspekčního orgánu (IO) autorizované osoby (AO) a notifikované osoby (NO) pro posuzování stavebních výrobků. Je také hlavním specialistou TZÚS v oboru Stavební kovové dílce a v oboru Betonářská a předpínací výztuž. Je i vedoucím oddělení Kovy ve stavebnictví.

Mimo národní zákon zde máme i evropské předpisy... Je naše norma přísnější než evropská?

Naše národní předpisy v oblasti stavebnictví korespondují s předpisy EU a ty mají za úkol chránit zákazníky, uživatele výrobků, obecně veřejnost, ale o tom jsem se již zmínil v úvodu své přednášky na konferenci Trendy ve svařování ocelových konstrukcí (viz sedm základních požadavků na výrobky).

Můžete uvést pár posledních příkladů průniku nekvalitních nebo necertifikovaných výrobků na český trh? Mimochodem, jak velké sankce a komu vlastně pak hrozí pokuta?

Za uvedení výrobku na trh je plně odpovědný výrobce, distributor, resp. dovozce. Dozor nad naším trhem provádí Česká obchodní inspekce, tedy tuto otázku je nutné směřovat na představitele této instituce. Naše organizace, Technický s zkušebním ústav stavební Praha, s.p., nemá pravomoc ani odpovědnost kontrolovat stavební výrobky již uvedené na trh. Naše organizace je službou pro výrobce stavebních výrobků, kdy posuzujeme shodu těchto výrobků s předepsanými technickými specifikacemi a výstupy našich služeb jsou doklady/podklady, které umožňují výrobcům vypracovat prohlášení o vlastnostech (u harmonizovaných SV) a uvést své výrobky na trh EU, resp. výrobcům, distributorům a dovozcům zpracovat prohlášení o shodě (u stanovených SV) a uvést své výrobky na trh.

Známé jsou například průniky betonářské oceli pochybného původu...

I toto je spíše otázka na ČOI. My v oblasti betonářské výztuže spolupracujeme s Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Na webu ministerstva je proto k dispozici tabulka s prověřenými výrobci či dodavateli betonářské výztuže, kteří jsou prověřováni naší Autorizovanou osobou 204 a jsou držiteli platných certifikátů.

Otázka na závěr... Myslíte si, že jedním z dopadů pandemie může být třeba to, že si část stavebních výrobků, dříve dovážených z ciziny, budeme dělat na tuzemském trhu?

Tato otázka by měla mířit na výrobce stavebních výrobků nejen v ČR, ale i na teritoriu Evropské unie. Myslím si, že v každém segmentu stavební výroby asi bude jiná situace.

Ing. Stanislav Cieslar
šéfredaktor časopisu KONSTRUKCE